

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XL. De Verborum significatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

dicitur potius monendus, quam cogendus ad vitanda peiora, e. *Requisivit* 17. d. 111. Covarr. de *Sponsalib.* p. 1. cap. 4. num. 4. Et sic ea res non tam per se & intrinsicè contra rationem aut aliam virtutem, quam consentanea charitati, si refragans alio remedio indigeat, & consentanea fini censuræ, quæ medicinalis: ut si non profit, sed obstit, sit auferenda, aut non infligenda, ut in d. e. 17. Et hoc, si non sit spes fructus, mediante censura. Ubi tamen cavendum, ne ablatio cedat in tertii præjudicium, quia posset continere peccatum contra justitiam commutativam, ne scandalum aboriatur vel contemptus censura: Quantum ad censuram à jure latam in dicto casu relaxandam, videndum, an præscriptus sit certus ordo progrediendi ad alias censuras, aut posteriores, ratione durantis contumaciae, is enim servandus est, quia jus obligat, nec inferior illud immutat. Dico, inferior; quia superiori id juris est, ubi viderit expedire, & respondere charitati. Quod si jus nihil disposuerit, & absolutio spectet ad inferiorem videtur probabile, prudenti arbitrio judicis concessum esse, etiam invitum absolvere, sicut à censura ab homine inducta, servatis tamen iisdem conditionibus; quia cum jus non statuat appositum, videtur reliquisse potestatem liberam. Nec facit, quod in aliquibus censuris sit præscriptus ordo adgravandi poenas in casum contumaciae; quia is non potest trahi ad alias, quibus idem ordo non est præscriptus, cum odiosa non sint extendenda, Suarez d. loco nu. 9.

182 Postremò ad formam verborum in absolutiois concessione quod attinet, nulla est jure præscripta, quæ sit de substantia. Necessarium tamen, ut absolutio fiat verbo vel signo aliquo visibili, quo significetur is, qui ligatus fuit, esse solutus, veluti *Abolvo te, Reconcilio te Ecclesie, Ausiro à te censuram*. Indicanda etiam aliquo modo persona absolvenda, uti & absolventis; vel implicite, ut quando ab ipso absolvente pronuntiat verbis, vel explicitè & clericiore expressione, quando datur scripto. Non etiam est necesse determinate censuram, à qua absolutio datur, modo ex forma judicii pateat, de qua re sit sermo, cum frustra sit, quidquid rei latius demonstra-

tae additur, *argum. l. 1. §. si quis uxor D. de dose preleg.* Causam quoque censuræ in absolutioe exprimere non est necessarium per se, cum nec jure cautum quid sit ea de re, nec ex natura rei oriatur ista necessitas, sufficiatque sola intentio & voluntas absolventis. Nisi tamen plures sint censuræ, à quibus omnibus censetur absolville, qui simpliciter ab omnibus absolvit, petentem simpliciter absolvi: quia, cum favores sint ampliandi, simpliciter absoluteque facta responsio censetur proportionata interrogationi. Quod si ab uno tantum velit absolvere, non nisi unam auferet; et quod operatio formæ non excedat ejus intentionem: ut necesse sit causam addat, ne alias videatur ludere petentem, nihil agere. Plura hæc de re vide apud Suarez d. *dispr.* 7. *sect.* 9. & jungè his dicta sup. eod. num. 170.

TITULUS XL.

De Verborum significatione.

SUMMARIUM.

1. In verborum interpretatione primò spectanda mens dicentis.
2. Primogenitus & Unigenitus quis dicatur.
3. Si de mente non pateat, verborum proprietates attendenda.
4. Obscura in partem mitiorem interpretanda.

Compilatores Digestorum secutus Pont. post tractatam juris Canonici materiam quoad personas, res, actiones, duobus generalibus Titulis, ad universam Juris Canonici scientiam spectantibus, opus suum concludit.

Prior concernit Verborum significationem & interpretationem, quæ inventa sunt, ut dicentis expriment sententiam. Quæ in primis spectanda, & prior est atque potentior quam ipsa vox l. *Labo* 7. in fine D. de *Supell. legat.* camque considerari potius, quam verba, tradit I Crus in l. *Pater* 101. D. de *Condit. et Demonstrat.* Sunt enim illius indicandæ causa reperia. Unde ut adsequamur mentem, circumstantiæ inspiciendæ sunt: intelligentia enim dictorum, ut ait Pont. e. o. h. t. ex causis dicendi est adsumenda, quia non sermone res, sed sermone rei est subjectus. Unde in suppellectile legata sententiam ejus, qui legavit, inspicere oportet, & in quam rationem eas res referre

R r r r f e r r e

ferre sit solitus, ait Servius, *d. l. 7. §. 2.* ne dum verborum attenditur proprietates, veritatis amittatur sensus, ut ait Pont. *c. 8. h. r.* * Sic licet **2** *Primogenitus* dicatur, respectu aliorum, qui postea nati, tamen & primogeniti nomen, spectat ad eum, quem alii non sequuntur. Ut non rectè quidam veritatem & virginitatem averfantes, ex eo, quod scriptura dicat, Mariam Virginem peperisse Salvatorem nostrum primogenitum suum, infulsè inferant, & iactitare non vereantur, eum & alios peperisse ex Josepho liberos, ut probent non rectè dici Matrem & Virginem. Verum tales indigent helleboro, si non fructibus aut sectione. Sic licet *Virginis* propriè dicatur, qui solus suo patre natus est, eo tamen nomine & ille gaudet, qui, fratre præmortuo, solus existat, ut ex D. Hieron. traditur, in *c. 3. h. r.*

3 Si de mente aliunde non pateat, verba accipimus secundum proprietatem; prout natura rei, de qua agitur, permittit, & fert communis usus loquendi, qui cum omnium rerum, tum maximè verborum est magister. * Obscura in partem mitiorem interpretanda, & ita, ut aliquid potius agant, quam frustranea sint & otiosa, & res, de qua agitur, valeat potius quàm pereat, *c. Abbas 25. circa fin. h. r.* Ubi habenda ratio & inspicienda conditio proferentis, qui si imperitus fuerit, verba ejus crassa Minerva sunt accipienda. Interdum & habendus respectus ejus, ad quem diriguntur, qua in re multum valet arbitrium viri prudentis. Videatur hac de re latius Alciat, *Tract. de verb. signif.*

TITULUS XLI.

De Regulis Juris.

SUMMARIUM.

1. *Regula Juris quid.*
2. *Regularum artificium exemplis aliquot declaratur.*

I Posterior Tit. spectat ad res, id est Regulas Juris, sententias & axiomata quæ ex jure

prius constituto colliguntur, & nihil aliud sunt, quàm quædam generales propositiones multarum decisionum causas & principia continentes, quæ ex plurimum legum mente conceptæ & animadversæ à I. C. verbis præcisissimam earum confessionem complectuntur. Unde & rectè ait Paulus, *d. lib. 1. Regula* brevem narrationem, & non sumi ex verba Jus sed eam potius ex jure jam posito interpretam.

Hinc ex eo, quod per juro non habeatur, des, quod negligent non sit res committenda, & similibus, deducta est Regula, contra continens causam, malum semper præcedit malum, *cap. Semel hoc tit. in 6. Et Ulpianus in lib. 2. D. eod. faminas à publicis muneribus remotas dicit, ex eo, quod diversis legibus constitutum observaret, fornicas prohiberi à munere judicandi, postulandi, magistratum gerendi, tutelam, curam administrandi. Hinc ex eo, quod invito domino alienis rebus non liceat, quod Sabbatho pugnare veritas sit, jejunia præcepta per Ecclesiam sunt observanda, ab iis tamen excuset necessitas, etc. Et est Reg. Necessitatem non habere legem, *cap. 4. hoc tit.* Denique ex eo, quod alii iura ablatum sit restituendum, damnum illarum resarciendum, injuria illata reparanda, debet esse Reg. Peccatum non dimitti, nisi restitutum ablatum, *cap. 4. eod. in 6.**

Ejusmodi Regulae aliquot traduntur in Tit. plures *eod. in 6.* quas plerique late & lucidè explicant, præcipuè D. Peckius. Quia cum non sit facile brevi aliqua methodo concludere, sigillatim autem eas recensere & pertractare sit præter hujus instituti rationem gratius actis Deo Uni & Trino, à quo oritur bonum, D. Virgini Matri, totique Sancto rum cæui, fidem huic operi imponere omnia, quæ in eo pro modulo ingenii nostri tradita sunt, S. R. Ecclesiæ, aliorumque mortuorum sententiarum judicio submittentes, quæque videri possunt minus ei consentire, improbantur & revocantur.

FINIS.

INDEX